

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**LEGAL CHARACTERISTICS OF SUBJECTS OF INNOVATIVE ENTERPRISE**

Сичук І.В., аспірант кафедри цивільного права і процесу
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Метою статті є дослідження і доопрацювання правової характеристики суб'єктів інноваційного підприємництва, визначення напрямків вдосконалення правового регулювання. Аналізується, що діяльність суб'єктів інноваційного підприємництва спрямована на одержання прибутку та досягнення економічного ефекту, що об'єднує їх із загальними суб'єктами підприємництва, водночас вони мають специфічні риси, пов'язані з інноваційною діяльністю.

Внаслідок проведеного дослідження робиться висновок, що однією з найбільш оптимальних форм організації інноваційних суб'єктів, таких як технологічні парки, є акціонерні товариства або товариства з обмеженою відповідальністю. Це забезпечує ефективне корпоративне управління, можливість залучення інвестицій і відповідність ознакам інноваційного підприємництва. Робиться висновок, що технополіс представляє собою масштабну територіальну структуру, яка об'єднує інноваційну інфраструктуру, науково-технічний розвиток та господарську діяльність на регіональному рівні. Проте подвійність трактування його правового статусу як суб'єкта господарювання або форми спеціальної економічної зони вимагає чіткого законодавчого визначення. Відмічається, що створення та реєстрація інноваційного бізнес-інкубатора передбачає офіційне визнання його ролі у створенні умов для розвитку інноваційного підприємництва. Інноваційні бізнес-інкубатори відіграють роль у стимулюванні малої та середньої підприємницької діяльності, зокрема інноваційного спрямування, оскільки надають підтримку на ранніх етапах – від створення до комерціалізації ідей. Інноваційні бізнес-інкубатори та інноваційні центри є важливим інструментом для розвитку інноваційного підприємництва, а тому необхідне подальше врегулювання їх діяльності та державна підтримка для забезпечення стабільного розвитку інноваційної економіки.

Запропоновано систематизувати ознаки суб'єктів інноваційного підприємництва на трьох рівнях: загальні ознаки підприємництва, ознаки інноваційної діяльності, специфічні ознаки окремих видів інноваційних суб'єктів (технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор). Робиться висновок, що дотримання цих ознак забезпечує можливість набуття спеціального режиму інноваційної діяльності, що включатиме податкові пільги, державну підтримку, дотації тощо.

Ключові слова: інновації, інноваційне підприємництво, суб'єкти інноваційної діяльності, юридичні особи, технологічний парк, технополіс, бізнес-інкубатор.

The purpose of the article is to study and refine the legal characteristics of innovative entrepreneurship entities, to identify areas for improving legal regulation. It is analyzed that the activities of innovative entrepreneurship entities are aimed at making a profit and achieving an economic effect, which unites them with general entrepreneurship entities, while at the same time they have specific features related to innovative activities.

As a result of the research, it is concluded that one of the most optimal forms of organization of innovative entities, such as technology parks, are joint-stock companies or limited liability companies. This ensures effective corporate governance, the ability to attract investments and compliance with the characteristics of innovative entrepreneurship. It is concluded that the technopolis is a large-scale territorial structure that combines innovative infrastructure, scientific and technological development and economic activity at the regional level. However, the duality of the interpretation of its legal status as a business entity or a form of a special economic zone requires a clear legislative definition. It is noted that the creation and registration of an innovative business incubator involves official recognition of its role in creating conditions for the development of innovative entrepreneurship. Innovative business incubators play a role in stimulating small and medium-sized businesses, in particular innovative ones, as they provide support at the early stages – from the creation to the commercialization of ideas. Innovative business incubators and innovation centers are an important tool for the development of innovative entrepreneurship, and therefore further regulation of their activities and state support are necessary to ensure the stable development of the innovative economy.

It is proposed to systematize the characteristics of innovative entrepreneurship entities at three levels: general characteristics of entrepreneurship; characteristics of innovative activity; specific characteristics of individual types of innovative entities (technopark, technopolis, innovative business incubator). It is concluded that compliance with these characteristics provides the possibility of obtaining a special regime of innovative activity, which will include tax benefits, state support, subsidies, etc.

Key words: innovation, innovative entrepreneurship, innovation entities, legal entities, technology park, technopolis, business incubator.

Постановка проблеми. Інноваційне підприємництво функціонує як своєрідний економіко-правовий механізм реалізації цілей інноваційної діяльності, сприяє економічному зростанню, розвитку технологій та підвищенню конкурентоспроможності виробників і економіки в цілому, будучи інтегрованою частиною національної інноваційної системи. Інноваційні підприємства стають провідниками інновацій, забезпечуючи зв'язок між науковими розробками і ринком. Дослідження правової характеристики суб'єктів інноваційного підприємництва необхідне для удосконалення правових норм, які регулюють їх діяльність та забезпечують ефективне функціонування такого підприємництва як важливої передумови для створення сприятливого правового середовища щодо розвитку інновацій. Національне законодавство з цих питань не створює чіткого та системного розуміння про види таких суб'єктів, їх ознаки, особливості правового статусу.

Аналіз публікацій і досліджень. В національній юридичній доктрині проводяться дослідження з проблем правового регулювання господарської діяльності та підприємництва багатьма вченими. Значний інтерес становлять праці таких науковців, як А.Г. Бобкова, Б.В. Деревянко,

Р.А. Джабраїлов, І.Ф. Коваль, О.П. Орлюк, В.С. Щербина та інші. Спеціальним проблемам правового регулювання інноваційної діяльності, інноваційної інфраструктури, відносин в інноваційній сфері присвячені дослідження таких вчених, як Ю.С. Атаманова, П.С. Матвєєв, В.В. Малоїван та інших. В науковій площині проводяться дискусії та дослідження в ракурсі правового статусу учасників саме інноваційних відносин, досліджуються правові питання щодо суб'єктів інноваційної інфраструктури. Проте питання щодо аналізу правової характеристики суб'єктів інноваційного підприємництва не отримало достатнього доктринального опрацювання.

З огляду на зазначене, **метою статті** є дослідження і доопрацювання правової характеристики суб'єктів інноваційного підприємництва, визначення напрямків вдосконалення правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Як звертається увага в спеціальній літературі: «... інноваційна діяльність має подвійну природу. На першому етапі вона являє собою наукову діяльність, а на наступних – підприємницьку. Таким чином, державна інноваційна політика повинна складатися з двох напрямків: державної науково-технічної

політики і державної політики у сфері підтримки підприємництва» [1, с. 61]. Інноваційне підприємництво являє собою складний соціально-економічний інститут, що включає сукупність господарюючих суб'єктів, які здійснюють активну цілеспрямовану інноваційну діяльність, спрямовану на зростання вартості власного капіталу, а також на задоволення потреб суспільства [2, с. 64].

Враховуючи положення ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» [3] слід зазначити, що інноваційна діяльність охоплює всі дії, спрямовані на створення, впровадження та комерціалізацію інновацій, а інноваційне підприємництво виступає її структурним елементом, орієнтованим на економічний результат. Інноваційні підприємства є ядром цього процесу, забезпечуючи реалізацію цілей інноваційної діяльності через ринкові механізми.

У цьому контексті особливе значення має правова характеристика суб'єктів інноваційного підприємництва, адже саме вони є основними учасниками інноваційних відносин, які забезпечують ефективність впровадження інновацій, створення нових технологій та їх комерціалізацію. Основною метою їх діяльності є підприємницький результат, що включає отримання прибутку, забезпечення конкурентоспроможності та розвиток ринку інноваційних продуктів і послуг.

Загальні норми, які закладають правові основи для здійснення суб'єктами інноваційного підприємництва своєї діяльності, визначаються, насамперед, положеннями Конституції України [4], а саме: право кожного на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом (ст. 42), право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, свобода наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності тощо (ст. 54). Господарський кодекс України (далі – ГК України) [5], Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) [6] закріплюють свободу підприємницької діяльності як основний принцип правового регулювання.

Відповідно до Преамбули Закону України «Про інноваційну діяльність» [3] встановлюється, що Законом державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні інноваційні проекти, і підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних.

Відповідно до ст. 5 вказаного Закону суб'єктами інноваційної діяльності можуть бути фізичні і (або) юридичні особи України, фізичні і (або) юридичні особи іноземних держав, особи без громадянства, об'єднання цих осіб, які провадять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів. Як бачимо, ст. 5 охоплює широке коло суб'єктів інноваційної діяльності.

До структурних елементів національної інноваційної екосистеми [7] відноситься ще більша кількість учасників інноваційних відносин, проте не всі вони пов'язані із здійсненням підприємництва.

Відповідно до ч. 1 ст. 3 ГК України, під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері *суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність*. Частина 2 визначає, що господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є **підприємництвом**, а суб'єкти підприємництва – підприємцями.

Крім того, ч. 1 ст. 325 ГК України закріплює визначення інноваційної діяльності – такою діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впро-

вадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя.

Відповідно до ст. 42 ГК України, підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

З наведених положень можна виділити мету діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва як самостійну діяльність суб'єктів господарювання, спрямовану на впровадження інноваційних проектів та новітніх технологій задля одержання прибутку та досягнення економічного ефекту. Отже, ознаками діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва є **одержання прибутку** та досягнення **економічного ефекту**.

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваційним підприємством визнається підприємство (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, якщо більше ніж 70 відсотків обсягу його продукції (у грошовому вимірі) за звітний податковий період є інноваційні продукти і (або) інноваційна продукція. Частина 2 ст. 16 Закону України «Про інноваційну діяльність» визначає, що інноваційне підприємство може функціонувати у вигляді інноваційного центру, бізнес-інкубатора, технополісу, технопарку тощо. Крім того, ст. 1 Закону надає визначення, що інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) – підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг. Тобто, *критерієм* визнання підприємства інноваційним є частка інноваційних продуктів, продукції чи послуг у його загальному обсязі, яка повинна перевищувати 70% у грошовому вимірі за звітний період.

Наведені норми надають невичерпний перелік видів інноваційних підприємств, проте далеко не всі з них мають власне законодавче визначення.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [8] **технологічний парк (технопарк)** – юридична особа або група юридичних осіб (далі – учасники технологічного парку), що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проектів технологічних парків з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції. Учасникам технологічного парку Закон визначає юридичних осіб – суб'єкти наукової, науково-технічної, підприємницької діяльності, що уклали між собою договір згідно з цим Законом.

Стосовно зазначеного в Законі переліку технопарків, А.В. Матвєєва вважає, що «недоцільним і необґрунтованим у нормативно-правовому акті на рівні закону передбачати виключний перелік таких суб'єктів з наступних підстав. Враховуючи нестабільну політичну ситуацію в країні й об'єктивну складність внесення змін саме до законів України, при виникненні нового технопарку на нього не буде поширюватись такий спеціальний правовий режим, доки не будуть внесені відповідні зміни до названого Закону. Це відразу ж поставить новостворені технопарки в нерівні умови поряд з уже існуючими суб'єктами. На нашу думку, більш ефективним було б автоматичне поширення такого режиму на технопарки з моменту їх державної реєстрації» [9, с. 51].

Погоджуючись з даною думкою, слід зауважити, що відповідно до ст. 4 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», державна реєстрація технологічного парку вимагає його

включення до переліку, наведеного у преамбулі зазначеного Закону, що створює значні труднощі, так як внесення відповідних змін до преамбули Закону можливе лише на законодавчому рівні шляхом прийняття відповідного рішення Верховною Радою України. Це є досить тривалим та складним процесом, що включає підготовку законопроекту, його обговорення в комітетах, голосування у кількох читаннях та остаточне ухвалення. Відсутність гнучкого механізму оновлення переліку технопарків обмежує динамічний розвиток інноваційної інфраструктури в Україні.

Відповідно до Положення про порядок створення та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів [10] (далі – Положення), визначено, що інноваційна структура – це *юридична особа будь-якої організаційно-правової форми*, що створена відповідно до законодавства (вид А), або *група юридичних осіб*, яка діє на основі договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів її учасників (далі – договір про спільну діяльність) (вид Б), з визначеними галуззю діяльності та типом функціонування, орієнтованим на створення та впровадження наукоємної конкурентоспроможної продукції. Учасниками інноваційної структури можуть бути будь-які підприємства, організації та установи незалежно від форм власності (з урахуванням обмежень, встановлених законодавчими актами). Інноваційні структури виду А створюються в порядку, встановленому законодавством для відповідних організаційних форм суб'єктів підприємства (підприємство, об'єднання підприємств, господарські товариства тощо) (п. 6 Порядку). Інноваційні структури виду Б створюються шляхом укладення учасниками інноваційної структури договору про спільну діяльність (п. 7 Порядку).

Виходячи з наведеного, технопарк може створюватися у двох формах: як юридична особа (вид А), при чому будь-якої організаційно-правової форми (далі – ОПФ), або як група юридичних осіб на основі договору про спільну діяльність (вид Б).

Крім технопарків, слід звернути увагу на такий суб'єкт інноваційної діяльності як **наукові парки**. Враховуючи положення Закону України «Про наукові парки» [11] вбачається, що правовий статус наукового парку врегульований більш детально, ніж технопарку, оскільки Закон України «Про наукові парки» встановлює конкретні вимоги до створення, організації діяльності та майнових прав учасників наукового парку, зокрема щодо статутного капіталу, вкладів учасників, а також прав на інтелектуальну власність, що створюється в процесі діяльності парку.

З приводу термінологічних визначень різних форм парків, Е.М. Деркач зазначає, що відповідно до визначення Міжнародної асоціації наукових парків та областей інновацій (International Association of Science Parks and Areas of Innovation (IASP)) терміни «технологічний парк», «технополіс», «дослідницький парк» та «науковий парк» охоплюють широке поняття і є взаємозамінними. Для позначення цих термінів використовується узагальнюючий термін «науково-технологічний парк» (STP) [12, с. 97].

В юридичній літературі зазначається, що технопарк – це «компактно розміщений на підготовленій території комплекс дослідних інститутів, ВНЗ, лабораторій, наукових центрів, дослідних заводів та виробничих підприємств з розвинутою інфраструктурою. В основу технопарків покладено ідею територіального поєднання наукової думки та матеріальної бази» [13, с. 254]. Як відмічається, технопарки на сьогодні є єдиною в Україні формою інноваційної діяльності [14, с. 47].

Робиться висновок, що в Україні для технологічних парків не передбачено спеціальної організаційно-правової форми, що дає змогу засновникам технологічних парків обирати її на власний розсуд. Діючи вітчизняні

технологічні парки переважно створюються у формі приватних акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю, таким самим шляхом йде світова практика [15, с. 18].

С.В. Глібоко відмічає, що «найбільш відповідною до функцій наукового парку є організаційно-правова форма товариства з обмеженою відповідальністю або акціонерного товариства, що надасть змогу виконати стандарти корпоративного управління та здійснювати наукового парку всі можливі функції, пов'язані з участю в інноваційному процесі, у тому числі одержувати фінансування та інвестування з відповідних іноземних фінансових установ, а учасникам наукового парку брати участь в управлінні» [16, с. 23].

В ракурсі таких ознак інноваційного підприємництва як одержання прибутку та досягнення економічного ефекту слід врахувати, що відповідно до ст. 84 ЦК України, товариства, які здійснюють підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками (підприємницькі товариства), можуть бути створені, зокрема, як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство).

Відмітимо, що правове регулювання акціонерних товариств та товариств з обмеженою (додатковою) відповідальністю на сьогодні є більш розвиненим завдяки деталізованій законодавчій базі яка регламентує діяльність таких товариств, забезпечує захист прав учасників та прозорість управління, що робить ці форми ефективними для здійснення підприємницької діяльності.

Тому, вбачається, що найбільш оптимальними організаційно-правовими формами для науково-технологічних парків є акціонерні товариства або товариства з обмеженою відповідальністю, оскільки вони відповідають ознакам інноваційного підприємництва, таким як одержання прибутку та досягнення економічного ефекту, і водночас забезпечують ефективне корпоративне управління, можливість залучення вкладів до статутного капіталу у вигляді не тільки матеріальних, а і нематеріальних активів таких як права промислової власності.

Вид інноваційного підприємства, як **технополіс**, не має чіткого визначення в чинному законодавстві України. Термін «технополіс» зустрічається лише в окремих нормативно-правових актах, проте вони не містять детального правового регулювання його створення, функціонування та організаційно-правових особливостей.

Стаття 3 Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.1992 р. [17] (втратив чинність на підставі Закону N 2389-IX від 09.07.2022) та постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.94 р. № 167 (втратила чинність) відносили технополіс до спеціальної (вільної) економічної зони (далі – СЕЗ). Так, постанова КМУ №167 визначала такий вид СЕЗ як *науково-технічні зони СЕЗ*, спеціальний правовий режим яких орієнтований на розвиток наукового і виробничого потенціалу, досягнення нової якості економіки через стимулювання фундаментальних і прикладних досліджень, з подальшим впровадженням результатів наукових розробок у виробництво. Вони можуть існувати, зокрема, у формі регіональних інноваційних центрів-технополісів.

На сьогодні ч. 1 ст. 403 ГК України передбачає можливість створення на території України спеціальних (вільних) економічних зон різних функціональних типів, зокрема, і *технополіси*. В свою чергу ч. 1 ст. 401 ГК України визначає, що спеціальною (вільною) економічною зоною вважається частина території України, на якій встановлено спеціальний правовий режим господарської діяльності, особливий порядок застосування та дії законодавства України. На території спеціальної (вільної)

економічної зони можуть запроваджуватися пільгові митні, податкові, валютно-фінансові та інші умови підприємництва вітчизняних та іноземних інвесторів.

В наказі Міністерства розвитку громад та територій України від 15.04.2020 № 94 визначається така сфера реалізації проектів регіонального розвитку як розвиток інституцій для підтримки інновацій (технологічний парк, науковий парк, інноваційне містечко (технополіс), інноваційний кластер, креативний хаб тощо) (п. 1.3.1) [18]. В даному документі використовується загальний термін «інституції» для підтримки інновацій, а термін «технополіс» використовуються поряд з терміном «інноваційне містечко», що вже більше демонструє роль, масштабність та комплексний характер технополісу.

Таким чином, технополіс постає як велика територіальна структура (інноваційне містечко), що об'єднує інноваційну інфраструктуру, господарську діяльність та науково-технічний розвиток на просторому рівні. Це демонструє його масштабність і стратегічне значення для розвитку території та інновацій на регіональному рівні.

Подібна характеристика надається технополісу в науковій літературі. Так, визначається, що технополіс (англ. *technopolis*) – центр впровадження досягнень науки й техніки. Це, як правило, нове місто, у якому запроваджуються у виробництво нові розробки, а також проживає населення [19]. Технополіс своєрідний посередник між фундаментальними результатами досліджень і виробничими структурами та інтересами регіонів. У технополісі, поруч з науково-дослідними закладами, має бути мережа навчальних центрів для підготовки кадрів та підвищення їхньої кваліфікації. Технополіс структура, подібна до технопарку, але розміщена в межах конкретного населеного пункту, розвиток якого забезпечується через технополіс [19]. У міжнародній економіці технополіси стали фундаментальним елементом сучасної ринкової системи, що досить гармонійно об'єднують фірми, вищі навчальні заклади, державні та муніципальні органи в єдиний господарюючий механізм з метою вирішення технічних, науково-дослідних, соціально побутових потреб регіону та країни загалом [20].

В.В. Малойван в своєму дослідженні висновує, що технополіс – це виокремлена на підставі рішення органу державної влади чи місцевого самоврядування територія, організована на базі окремої адміністративно-територіальної одиниці як новоствореної, так і реконструйованої [21, с. 205]. Також зазначають, що технополіс це модель технопарку. Розвиваються на базі невеликих міст (населених пунктів), цілеспрямовано орієнтованих на розміщення в них науково-виробничих комплексів управління венчурних організацій, що утворюють ядро, навколо якого формуються комерційні житлові та сервісні структури [13, с. 254].

З наведеного вбачається, що технополіс – це масштабна, цілісна науково-виробнича структура, організована на базі окремого міста чи території, що поєднує науку, техніку та виробництво. Технополіс є більш масштабною моделлю технопарку, де значну роль відіграють науково-дослідні заклади, соціально-побутова інфраструктура тощо.

В літературі відзначається, що «**інкубатор**» це структура, яка «спеціалізується на створенні сприятливих умов для ефективної діяльності малих інноваційних (венчурних) фірм, які розробляють оригінальні науково-технічні ідеї. Інкубатор надає малим фірмам приміщення, устаткування, інформаційні, консалтингові послуги. Інкубатор не потребує бюджетних асигнувань, самокупність забезпечується за рахунок його участі в майбутніх прибутках цих інноваційних фірм» [13, с. 241]. «Інкубатор – це приміщення, в якому на обмежений термін розміщуються новостворені інноваційні фірми-клієнти» [22, с. 58]. «Бізнес-інкубатор – організація,

яка надає на певних умовах і на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно суб'єктам малого та середнього підприємництва, що розпочинають свою діяльність, з метою сприяння у набутті ними фінансової самостійності» [23, с. 133].

Також відмічається, що «серед суб'єктів інноваційної інфраструктури бізнес-інкубатори займають одне з ключових місць, бо вони організують належні як матеріальні, так і організаційні умови розвитку стартапів та інших бізнес-проектів і супроводжують їх від стадії появи ідеї, реєстрації як суб'єкта господарювання до вдалої комерціалізації їхньої продукції» [24, с. 124].

Отже, бізнес-інкубатори – це організації, що створюють сприятливі умови для розвитку малих інноваційних фірм та стартапів на початкових етапах їх діяльності. Вони забезпечують підприємства приміщеннями, обладнанням, консультаційними та інформаційними послугами, супроводжуючи їх від ідеї до комерціалізації продукції, при цьому їх фінансова самокупність досягається за рахунок участі в майбутніх прибутках клієнтів.

На сьогоднішній день правове регулювання діяльності інноваційних бізнес-інкубаторів майже відсутнє. Так, інноваційні бізнес-інкубатори згадуються лише в Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [25], де в ст. 14 до об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва належать бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, центри трансферу технологій, фонди підтримки малого підприємництва, лізингові компанії, консультативні центри, інші підприємства, установи та організації, основним завданням яких є сприяння розвитку малого і середнього підприємництва. А, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 20 зазначеного Закону, державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки і промислового виробництва може здійснюватися, зокрема, шляхом надання фінансової підтримки для утворення об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки та промислового виробництва, у тому числі бізнес-інкубаторів, *інноваційних бізнес-інкубаторів*, науково-технологічних центрів, центрів трансферу технологій.

У постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку реєстрації організацій, діяльність яких спрямована на задоволення потреб суб'єктів малого та середнього підприємництва» від 21.05.2009 № 510 [26] (втратила чинність 28.11.2012) визначалось, що бізнес-інкубатор – організація, яка надає на певних умовах і на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно суб'єктам малого та середнього підприємництва, що розпочинають свою діяльність, з метою сприяння у набутті ними фінансової самостійності. При цьому, *інноваційний бізнес-інкубатор* – це спеціалізований бізнес-інкубатор, в якому створенні умови для розроблення і застосування суб'єктами малого та середнього підприємництва інноваційних технологій.

Щодо такої форми інноваційного підприємництва як **інноваційний центр** (англ. *innovation center*), то в літературі відмічається, що це типова назва бізнес-інкубатора, яка часто використовується в сполученні з терміном «технологічний центр». Використання цього терміну вказує на орієнтацію на нові, інноваційні, але не обов'язково технологічні компанії (наприклад, центр по зв'язках із громадськістю/рекламі). У зарубіжній практиці поняття «інноваційний центр» використовують як узагальнююче визначення потужної інноваційної структури. До цієї групи належать: регіональні науково-технологічні центри; центри передових технологій; технологічні парки (науковий, промисловий, технологічний, інноваційний, бізнес-парк і та ін.); технополіси тощо [27].

На основі проведеного дослідження та аналізу законодавства можна зробити наступні **висновки**.

Загальною ознакою діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва як різновиду суб'єктів підприємництва є одержання прибутку та досягнення економічного ефекту.

Найбільш оптимальними організаційно-правовими формами для технологічних парків в разі їх створення у формі юридичної особи (вид А) є акціонерні товариства або товариства з обмеженою відповідальністю, оскільки вони відповідають ознакам інноваційного підприємництва, забезпечують ефективне корпоративне управління, передбачають залучення вкладів серед яких можуть бути права промислової власності, як необхідний елемент інноваційної діяльності.

Технополіс – це велика територіальна структура (інноваційне містечко), що об'єднує інноваційну інфраструктуру, господарську діяльність та науково-технічний розвиток на простором рівні. Виникає невизначеність у правовому статусі технополісу (суб'єкт господарювання чи форма спеціальної економічної зони), тому подвійність у трактуванні правового статусу технополісу свідчить про необхідність чіткого законодавчого визначення, яке б унормувало його як суб'єкт інноваційного підприємництва.

Створення та реєстрація інноваційного бізнес-інкубатора передбачає офіційне визнання його ролі у створенні умов для розвитку інноваційного підприємництва. Інноваційні бізнес-інкубатори відіграють роль у стимулюванні малої та середньої підприємницької діяльності, зокрема інноваційного спрямування, оскільки надають підтримку на ранніх етапах – від створення до комерціалізації ідей. Інноваційні бізнес-інкубатори та інноваційні центри

є важливим інструментом для розвитку інноваційного підприємництва, а тому необхідне подальше врегулювання їх діяльності та державна підтримка для забезпечення стабільного розвитку інноваційної економіки.

Пропонується систематизувати ознаки суб'єктів інноваційного підприємництва шляхом розподілу на три рівні:

1 рівень – ознаки підприємництва: одержання прибутку, досягнення економічного ефекту;

2 рівень – ознаки інноваційної діяльності: орієнтація на створення, впровадження та комерціалізацію інновацій, залучення прав промислової власності, введення в оборот інноваційної продукції (послуг);

3 рівень – спеціальні ознаки кожного виду суб'єкта інноваційної діяльності:

- комплекс наукових установ, лабораторій, університетів, виробничих підприємств з метою створення організаційних засад виконання проектів з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції (**технопарк**);

- створення масштабної інноваційної інфраструктури в межах населеного пункту (інноваційне містечко) з поєднанням науково-дослідних установ, підприємств та житлової інфраструктури в одному комплексі (**технополіс**);

- створення умов для розроблення і застосування суб'єктами малого та середнього підприємництва інноваційних технологій, підтримка на ранніх етапах (**інноваційний бізнес-інкубатор**).

Можливість верифікації вищевказаним ознакам суб'єктів підприємництва впливатиме на набуття спеціального режиму інноваційної діяльності, що включатиме податкові пільги, державну підтримку, дотації тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. І.І. Килимник, А.В. Домбровська, А.М. Бровдій. Деякі аспекти нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності в Україні. *Проблеми нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності та шляхи їх вирішення* : конференція (м. Київ, 27 вересня 2017), відп. ред. В.С. Шовкалюк. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. 188 с.
2. Гнатенко І. А. Феномен інноваційного підприємництва в національній економіці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск № 23, частина 1. 2019. URL : http://visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/23_1_2019ua/14.pdf (дата звернення 20.12.2024).
3. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002, № 36, ст. 266.
4. Конституція України від 28.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 18, 19-20, 21-22. Ст. 144.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
7. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 №526-р. *Урядовий кур'єр*, 2019, 07, 30.07.2019 № 143.
8. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16.07.1999 № 991-XIV. *Відомості Верховної Ради*. 1999. № 40. ст. 363.
9. А. В. Матвеева. Спеціальний правовий режим інноваційної діяльності: проблеми правового регулювання. *Актуальні питання інноваційного розвитку*. 2011. №1. С. 49–54 URL : <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2095/1/Matvieieva.pdf> (дата звернення 20.12.2024).
10. Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.1996 №549. *Зібрання постанов Уряду України*. 1996. №12. ст. 340.
11. Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 51. ст. 757.
12. Деркач Е. М. Правові питання інноваційних організаційних форм господарювання суб'єктів транспорту. *Форум Права*. 64(5). 92–101. URL : <https://doi.org/10.5281/zenodo.4249259> (дата звернення 20.12.2024).
13. Крупка Я. Д., Питель С. В., Мельничук І. В. Облік, оподаткування і правове регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності : навчальний посібник. Тернопіль : ЗУНУ. 2022. 276 с.
14. Тараненко О.М., Корновенко С.В., Технопарки в Україні як елемент інноваційного інфраструктури. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2014. Випуск 1 (10). Том 2. С. 44–48. URL : https://eprints.cdu.edu.ua/2883/1/Траєв_2014_1%282%29_8.pdf (дата звернення 20.12.2024).
15. Малойван В. В. Організаційно-правові форми суб'єктів інноваційної інфраструктури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2017. Випуск № 29. Том 2. С. 17–20.
16. Глібко С. В. Правове регулювання діяльності наукового парку як суб'єкта національної інноваційної системи. *Право та інновації*. № 4 (20). 2017. С. 15–27.
17. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992 № 2673-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 676.
18. Про внесення змін до Порядку оцінки проектів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу : наказ Міністерство розвитку громад та територій України від 15.04.2020 №94. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. ст. 1479.
19. Технополіс. Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Технополіс_\(наука\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Технополіс_(наука)) (дата звернення 20.12.2024).
20. В. В. Ступницький, Є. В. Срібна, Н. І. Ступницька. Технополіс як точка росту науково-технічного прогресу в умовах новітньої світової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. № 17-18. 2020. С. 44–48 URL: DOI: 10.32702/2306 6814.2020.17—18.44 (дата звернення 20.12.2024).

21. Малайван В.В. Господарсько-правове забезпечення діяльності суб'єктів інноваційної інфраструктури : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, Київ. 2018. С. 241.
22. Митник А. К. Поняття наукового парку як суб'єкту правовідносин інтелектуальної власності. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 55–59.
23. Інноваційне право : науково-практичний посібник / за заг. ред. С. В. Глібка, О. В. Розгон, А. В. Стріжкової. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. 244 с.
24. Стріжкова А.В. Пропозиції господарсько-правового забезпечення стимулювання розвитку бізнес-інкубаторів. *Правова наука та інноваційна діяльність в умовах євроінтеграційних процесів : збірник матеріалів круглого столу* (м. Харків, 8 черв. 2018 р.). Харків : Право. 2018. 166 с.
25. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. *Голос України*. 2012. 04. № 70.
26. Про затвердження Порядку реєстрації організацій, діяльність яких спрямована на задоволення потреб суб'єктів малого та середнього підприємництва : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2009 №510. *Урядовий кур'єр*, 2009, 06, 17.06.2009 N 106.
27. Інноваційний бізнес-інкубатор. Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/ Інноваційний_бізнес-інкубатор#cite_note-1](https://uk.wikipedia.org/wiki/Інноваційний_бізнес-інкубатор#cite_note-1) (дата звернення 20.12.2024).